

ARTIȘTII LIRICI ÎN DUBLĂ IPOSTAZĂ: INSTRUMENTIȘTI ȘI CÂNTĂREȚI

THE LIRICAL ARTISTS IN DOUBLE STANCE: INSTRUMENTALISTS AND SINGERS

LĂCRĂMIOARA NAIE,
profesor universitar, doctor,
Universitatea de Arte „George Enescu“, Iași, România

Lucrarea de față se vrea a fi o cercetare cu privire la pregătirea multivalentă a studenților de la Canto Clasic cu și prin intermediul pianului. Experiența didactic-universitară și concertistică ne-a dovedit faptul că studenții de la secția Canto Clasic au în egală măsură disponibilități și abilități artistice atât în sfera cântului vocal cât și în cel instrumental pianistic. Se face referire, așadar, la relația unică care se creează între interpret și instrumentul muzical într-o unitate de conținut și formă proprii artei camerale vocal-instrumentale într-o suprapunere perfectă cântăreț-instrumentist. Prin urmare, întreaga bogăție a limbajului artistic nu mai poate fi percepută și redusă doar la bogăția și încantarea intonațiilor vocale ci înțeală într-o coeziune, împletire și trăire cu discursul instrumental.

Cuvinte-cheie: pian, cântăreț, instrumentist.

This paper intends to be an investigation concerning the multivalent training of the Classic Canto students through the instrumentality of the piano. The didactic, scholastic and artistic experience demonstrated the fact that the Classic Canto students have the necessary skills and aesthetic abilities both for vocal interpretation and for instrumental apprehension. It is about a unique kind of relationship between the performer and the musical instrument in a form and content unity which is characteristic of instrumental-vocal chamber music while overlapping the singer and the instrumentalist. Therefore, the entire poetry of the artistic language cannot be perceived and reduced only to the expressiveness and delight of the vocal intonations but understood within a cohesion and instrumental comprehension.

Keywords: piano, singer, instrumentalist.

Motto: „Pe sine se cinstește cine maestrul și-i slăvește“
(Richard Wagner)

Acuitatea investigației noastre privește estetica interpretativă a PIANULUI din punctul de vedere al polivalenței însușirilor sale expresiv-artistice. Instrument de percuție care invocă în planul trăirilor artistice luminozitatea necondiționată a pedalei și care din punct de vedere senzorial pare întrucât-va mai abstract decât sonoritatea altor instrumente culte precum vioara, violoncelul, flautul, cornul (mult mai calde, catifelate și apropiate trăirilor umane ca resorturi expresive), PIANUL, poartă cu demnitate regală, coroana unicității sale intelectuale — Instrument Polivalent: „dirijor“, „actor“, solist, acompaniator de operă, partener al vocii umane, fiind în egală măsură stăpânul ori servitorul docil și necondiționat al operei muzicale interpretate. Așa se face că resursele sale dinamice excepționale, ca și formidabila bogăție timbral-acustică, sunt motive reale în susținerea „prerogativelor“ sale de sculptor al „sfintei marmure sonore“ în nenumăratele ore de neodihnă, nesomn ori căutări nocturne și nu numai.

Denumit pe bună dreptate cel mai bun actor dintre toate instrumentele muzicale culte, Clavirul face dovada posibilităților sale imagistico-sonore nelimitate într-o diversitate de timbre, nuanțe și culori proprii glasului uman. E unic în comentariu, viu, mereu prezent, creator de „dégor“, de atmosferă, de colorit, de zugrăvire a celor mai delicate imagini ori tumultuoase și temerare izbucniri, e confidentul marilor destăinuiri lăuntrice.

Conferința noastră se dorește o pledoarie în pregătirea polivalentă a studenților de la secția Canto Clasic CU și PRIN acest nobil instrument. Cu alte cuvinte, vasta mea experiență didactic-universitară și concertistică (pur instrumentală, camerală vocal — instrumentală, și teatrală — ca maestru-corepetitor în sfera spectacolului de operă, operetă și balet), mi-a dovedit faptul că studenții, artiști lirici de la secția Canto Clasic, au în egală măsură disponibilități și abilități artistice, atât în sfera cântului

vocal cât și în cel instrumental-pianistic. Așa se face că obligativitatea de a prezenta la examenul de absolvență Pian — Canto, a unei lucrări vocale (studiu/lieu/arie), în care să se acompanieze ei înșiși, reprezintă o provocare și responsabilizare.

Desigur că, studenților, le va fi satisfăcută bucuria și plăcerea actului artistic prin bogăția și varietatea materialului didactic pus la dispoziție cu generozitate spre studiu, într-o îmbinare a calităților actoricești cu cele de instrumentist, într-o aură de „cuplu“. Așa se face că studenții au la dispoziție un material muzical ce cuprinde în egală măsură: studii de tehnică vocală (Lütgen, Vaccai, Concone, Glinka, Panofka, Garcia Panseron), lieduri (L.van Beethoven, W. A.Mozart, E. Caudella, G.Ștephănescu, G. Enescu, N.Bretan ș.a.), arii (G.Paiziello, H.Purcell, G.Fr.Händel) — toate de dificultate medie sub aspectul acompaniamentului pianistic.

Recunoaștem că toată această operațiune nu este nici pe departe simplă și la îndemâna tuturor, ea presupunând muncă și dăruire atât în planul tehnicii pianistice cât și al vocalității. Mult diferită de tehnica vocală, tehnica instrumentală în sine, însumează un travaliu psiho-intelectual de subordonare a întregului sistem de procedee pedagogice fundamentale sensibilității auditive. Așa se face că întreg procesul studiului pianului parcurge o serie de etape importante. Concret ne referim la preocuparea constantă asupra elementelor instrumentale privind : digitație, tehnica măruntă de degete, tehnica de octave, de arpegii, unitate de stil, ritm, metrică, frazare, pedalizare, nuanțe, elemente de staccato, legato. Pe lângă stăpânirea în termeni rezonabili a tehnicii aparatului pianistic muscular-motor, studenții sunt îndrituiți a veghea și controla resorturile expresive ale aparatului vocal într-o primordialitate ce vizează în egală măsură elemente de respirație, impostație, articulație, emisie, acuratețe intonațională, dicție, dozare.

Pentru îndeplinirea unor astfel de obiective înalte e nevoie de:

- ✓ memorie, atenție, concentrare
- ✓ gândire artistică clară, participativă
- ✓ aptitudini de a simți și înțelege muzica sub toate aspectele ei
- ✓ voința de: sunet, sonoritate, linie, ritm
- ✓ control la nivelul percepției auditive
- ✓ sincronizarea acompaniamentului pianistic părții vocale
- ✓ focalizarea atenției pe momentele intrărilor solistice

Acestor indicații de ordin muzical , tehnic, psihologic (deprinderi intelectual-artistice) le adăugăm cele exemplificative, ilustrative personale la instrument, într-o îmbinare a artei narative, descriptive, cu cea pur vizual-demonstrativă, oferind mereu soluții în funcție de particularitățile piesei studiate. În practica pedagogiei instrumentale, tot acest travaliu psiho-motoric de modelare sonoră, poartă denumirea de „lucru la text“. Și aceasta, întrucât în practica vie, pianistică, ne „lovim“ de o infinitate de situații în care mentorul (profesorul), este nevoit să corecteze din mers întreg apanajul de stereotipuri dinamice instrumentale. Corectarea poate viza în egală măsură greșeli de digitație, ritm, neglijențe în tușeu, sonorități ori tempo-uri necorespunzătoare, poziții inoperante ale aparatului pianistic, corelarea atenției planului muzical pianistic cu cel vocal. Este impropriu desigur să le pretindem studenților noștri (artiști lirici în devenire) realizarea unei game variate de culori și sensibilități timbrale, într-o perioadă relativ scurtă de practică pianistică, dar putem să le dezvoltăm în egală măsură gustul pentru arta sunetelor instrumentale alături de cele vocale.

Urmărind cu maximă acuitate întreg ansamblul de indicații tehnico-expresive, lucrarea muzicală va beneficia de acea unitate de conținut și formă proprii artei camerale vocal-instrumentale, într-o suprapunere perfectă cântăreț-instrumentist. Necesitatea acestei suprapuneri impune o răspundere atât față de cel care a compus lucrarea (compozitor), cât și față de publicul ascultător. Din conștiința acestei răspunderi izvorăște modul de studiu al pieselor în cauză, cu aceeași aplecare și exigență profesională.

În aceeași ordine de idei, acea dublă formă de exprimare artistică de care aminteam în titlul comunicării noastre (cântăreț-pianist) are și un real câstig pe termen lung în sensul unei disciplinări și

responsabilizări în ceea ce privește respectarea partiturii, evitarea unor fluctuații și libertăți interpretative (proprii uneori artiștilor lirici în jocul scenic), înțelegerea de pe alți parametri a actului artistic-muzical, înnobilitarea și sensibilizarea trăirilor muzical-scenice de pe poziția unui muzician mult mai cultivat și mai rasat. Ca urmare, întreaga bogăție a limbajului artistic, nu mai poate fi percepută și redusă doar la „bogația și plăcerera intonațiilor vocale“ ci, într-o coeziune, relaționare, împletire și trăire cu discursul instrumental. Desigur că putem extrapola subiectul găsind similitudini de artă camerală, în dubla ipostază pianist-cântăreț, în viața de excepție a unor mari muzicieni români și nu numai. Iată impresii de la concertele compozitorului Gheorghe Dima, un „Schubert“ al liedului românesc: „In multe din reuniunile muzicale, compozitorul Gheorghe Dima apărea alături de soția sa Maria Dima (pianistă, cântăreață și traducătoare), concertând vocal sau acompaniindu-se reciproc la pian“ [1, p. 166].

Regizor în „propriul spectacol muzical“ (fiecare oră de studiu se poate transforma într-o reprezentare scenică) și având avantajul unei instrucții instrumentale, pianistice, artistul liric poate să... viseze, să caute liber, să spere dincolo de rutina zilnică, să-și distribuie în mod original și selectiv, preaplinul emoțiilor artistice — toate sub semnul suprem al distincției interioare.

Ne întoarcem cu plăcere în timp pentru a dărui vremurilor noastre argument de trăire spirituală prin Artă, sub semnul Artei și în numele Artei. „Musorgski a redat atât de genial prin limbajul muzicii viața personajelor pe care le-a creat, poate, tocmai datorită faptului că el însuși era, așa cum ne atestă contemporanii care l-au cunoscut, un desăvârșit interpret-cântăreț și pianist“ [2, p. 66].

Referințe bibliografice

1. ZAMFIR, C. *George Dima — muzician și om de cultură*. București: Editura Muzicală, 1974.
2. BARENBOIM, L. Felix Mihailovici Blumenfeld, *Arta interpretării muzicale — Culegere de studii din literatura muzicală sovietică, traducere de Dorothea Müller*. București: Editura Muzicală, 1960.